

Международна научна конференция

Зографската обител сред атонската монашеска
общност: исторически път и място за служение
на словото

19-20 ноември 2019 г., Софийски университет „Св. Климент
Охридски“

*The Monastery of Zograf within the Athonite Monastic
Community: A Historic Path and Place for Service to
the Word*

International Conference

19-20 November 2019, Sofia University

Конференцията е организирана от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и Зографския манастир в рамките на проект за проучване на Зографското книжовно наследство.

The conference is organised by St Kliment Ohridski University of Sofia and the Monastery of Zograf within the framework of a research project focused on the Zograf written heritage

19.XI.2019

Нова конферентна зала („Огледална“), Северно крило, II ет.
New Conference Hall (Mirror Room), 2nd Floor, North Wing

9:00 Откриване
Opening

Пленарни доклади
Plenary Session

Председатели: Мария Йовчева и Димитър Пеев
Chaired by Maria Yovcheva and Dimitar Peev

9:30-9:55 **Kostis Smyrlis.** Zographou as a 'National' Monastery: The Establishment and Development of the Bulgarian House of Mount Athos.
Костис Смирлис. Зографският манастир като „национален“ манастир: установяване и развитие на българския манастир на Атон.

9:55-10:20 **Анатолий Турилов.** Славянское рукописное собрание Зографского монастыря, его место и значение в совокупном комплексе славянских рукописей Афона.
Anatolij Turilov. The Zograf Monastery's Slavonic Manuscript Collection, Its Place and Significance in the Network of Slavonic Manuscripts on Mt. Athos.

10:20-10:45 **Климентина Иванова.** Календарни сборници, запазени в библиотеката на Зографския манастир.
Klimentina Ivanova. Calendrical Manuscript Collections Housed in the Zograf Monastery Library.

10:45-11:00 Кафе пауза
Coffee break

„Хрисовул (ферман) на Лъв Мъдри“ – Зографската
сводна грамота или летопис
*“Leo the Wise's Chrysobul (Firman)”:
The Zograf Composite Charter or Chronicle*

Председатели: Григор Бойков и свещ. Козма Поповски
Chaired by Grigor Boykov and priest Kozma Popovski

11:00-11:25 **Иван Йорданов.** Средновековни печати от архива на манастира Зограф.
Ivan Yordanov. Medieval Seals in the Zograf Monastery Archives.

11:25-11:50 **Генчо Банев.** Текст и контекст на Сводната грамота, съотнесени със сходни светогорски документи и

наративи от XVI – XVIII в.

Guentcho Banev. Text and Context of the Zograf Composite Charter in Relation to Similar Athonite Documents and Narratives of the 16th–18th Centuries.

- 11:50-12:10 **Димитър Пеев.** Сводната грамота – история и наратив.
Dimiter Peev. The Zograf Composite Charter: History and Narrative.
- 12:10-12:30 **Петко Петков.** Сводната грамота и нейните преписи в библиотеката на Зографската света обител.
Petko Petkov. The Composite Charter and Its Copies in the Library of the Holy Monastery of Zograf.
- 12:30-13:00 Обедна почивка
Lunch break

**Зограф в контекста на християнските средновековни
гържави и ранната Османска империя**

*The Monastery of Zograf in the Context of Medieval
Christian States and the Early Ottoman Empire*

Председатели: Надя Данова и Костис Смирлис
Chaired by Nadya Danova and Kostis Smyrlis

- 13:00-13:25 **Grigor Boykov and Mariya Kiprovska.** The Sultan's Legal Sanction: The Vakfiye of the Holy Monastery of Zograf.
Григор Бойков и Мария Кипровска. Правната санкция на султана – вакфието на Зографската света обител.
- 13:25-13:50 **Cyril Pavlikianov.** Reliable Historical Data Mentioned in the "Composite Charter or Chronicle of Zographou" and the Slavic Place Names around the Monastery of Zographou during the 10th and 11th Centuries.
Кирил Павликянов. Надеждни исторически данни, споменати в Сводната грамота или Зографска хроника и славянски топоними около Зографския манастир през X и XI век.
- 13:50-14:15 **Георги Митов.** Средновековните славянски документи в архива на Зографския манастир – между любопитството на поклонниците и научния интерес.
Georgi Mitov. Medieval Slavonic Documents in the Zograf Monastery Archives: Between the Curiosity of the Pilgrims and the Scholarly Interest.
- 14:15-14:20 Почивка
Break
- 14.20-14:45 **Жанна Левшина.** Рукописные книги и документы, связанные с Зографским монастырем, в Отделе рукописей РНБ.
Zhanna Levshina. Manuscripts and Documents Related to Zograf Monastery Which are Held in the Manuscript Department of the National Library of Russia in St-Petersburg.

14:45-15:10 Alexander Panayotov and Joanna Bencheva. Jews in the Mediaeval Documents of Mt Athos.
Александър Панайотов и Йоанна Бенчева. Евреите в средновековните документи на Атон.

15:10-15:20 Кафе пауза
Coffee Break

Непознати и малко познати страници от по-новата манастирската история, XVIII –XIX в. *(Част I)*
Unknown or Little Known Pages in the Later Monastery History, 18th–19th Centuries (Part 1)

Председатели: Мария Кипровска и Анатолий Турилов
Chaired by Mariya Kiprovska and Anatolij Turilov

15:20-15:45 Надя Данова. Връзките на Зограф със Солун въз основа на манастирските кондики и поменици.
Nadya Danova. The Relation of Zograf Monastery with Thessaloniki on the Basis of the Monastic Register Books (Kondiki) and Bead-rolls.

15:45-16:10 Кета Мирчева. Отново за изграждането на Зографския съборен храм – някои нови данни от сметководните книги от 1799–1806 г.
Keta Mircheva. Again on the Construction of the Zographou Katholicon: New Data in the Accounting Books from the Years 1799–1806.

16:10-16:35 Венцислав Каравълчев. От идиоритмия към киновия – възстановяване на общежителната форма на монашески живот в Зографската света обител на Света Гора през XIX в.
Vencislav Karavalchev. From Idiorhythmic to Cenobitic Monasticism: Restoration of the Community Form of Monastic Life at the Holy Monastery of Zograf in the 19th Century.

16:35-16:40 Почивка
Break

Непознати и малко познати страници от по-новата манастирската история, XVIII – XIX в. *(Част II)*
Unknown or Little Known Pages in the Later Monastery History, 18th–19th Centuries (Part 2)

Председатели: Албена Стоянова и Венцислав Каравълчев
Chaired by Albena Stoyanova and Vencislav Karavalchev

16:40-17:05 Галина Бесстремная и Александр Симаков. Игумен Георгий (Чудновский) и архив японских материалов в Болгарском монастыре Зограф на Афоне.

Galina Besstremyannaya and Alexander Simakov. Hegumenos George (Chudnovsky) and the Japanese Documents Archive at the Bulgarian Zograf Monastery on Mt. Athos.

- 17:05-17:30 **Николаос Мердзимекис.** „... за вечно упоменание и опрощение на греховете...“: Епиграфските паметници от Атонския манастир Зограф.
Nikolaos Mertzimekis. "For Eternal Memory and Forgiveness of the Sins...": Epigraphic Monuments from the Athonite Monastery of Zograf.
- 17:30-17:55 **Свещ. Арсений Канъов.** Зографски старци от първата половина на XIX в: Антим Ризов, Хаджи Викентий и Анатолий Зографски.
Priest Arsenij Kanjov. Zograf Elders in the First Half of the 19th Century: Anthim Rizov, Hadzhi Vikentij, and Anatolij Zografski.
- 17:55-18:00 Почивка
Break

Представяне на проекти за издаване на ръкописи
от Зографската света обител (I част)
*Projects of Editing Manuscripts
Housed in the Zograf Monastery Library (1st Part)*
Председатели: Галина Бесстремянная и Андрей Бояджиев
Chaired by Galina Besstremyannaya and Andrej Bojadzhiev

- 18:00-18:20 **Мария Йовчева.** Критическо издание на Драгановия минея (Зогр. 54 + РГБ, Григ. 42 + РНБ, Q.n.I.40): концепция и проблеми.
Maria Yovcheva. A Critical Edition of the Draganov Menaion (Zogr. 54 + RGB, Grig 32 + RNL Q.n.I.40): The Concept and Some Problems.
- 18:20-18:40 **Ценка Досева.** Минея Зограф 53 и неговото издаване.
Tsenka Doseva. Menaion Zogr. 53 and Its Edition.
- 18:40-18:45 Почивка
Break

Екологични манастирски практики
Ecological Monastic Practices
Председатели: Венета Савова и Маргарет Димитрова
Chaired by Veneta Savova and Margaret Dimitrova

- 18:45-19:10 **Алексея Жалов.** Водовземни и канализационни съоръжения на българския манастир Зограф – Света Гора Атонска, Гърция.
Aleksey Zhalov. Water and Sewage Facilities at the Bulgarian Monastery of Zograf on the Holy Mount Athos in Greece.

- 19:10-19:35 Любомир Стефанов, Юлиан Тумбарски, Албена Стоянова и иерог. Атанасий. Етеричните масла и приложението им при съхранение на библиотечния фонд в Зографската обител.
Lyubomir Stefanov, Yulian Tumbariski, Albena Stoyanova, and Hierodeacon Athanasiy. Essential Oils and Their Application in the Storage of the Library Holdings at the Zograf Monastery.
- 19:35-19:45 Почивка
Break

19:45-20:30

Представяне на новоизлезли книги, свързани със Зограф –
на чаша вино в „Яйцето“ (Централно крило)
*Presentation of New Books Related to Zograf
with Wine Reception at Jajtseto Hall (Central Wing)*
Председатели: Тамяна Мострова и Иван Христов
Chaired by Tatjana Mostrova and Ivan Christov

- Д. Пеев, М. Димитрова, Е. Дикова, Г. Банев, Л. Ненова (състав.) Зографски сборник: Зографският архив и библиотека. Изследвания и перспективи (2019). Представя Вася Велинова.
D. Peev, M. Dimitrova, E. Dikova, G. Banev, L. Nenova (eds). Zographou Sympraktika: The Archives and Library of the Monastery of Zograf: Studies and Prospects. Presentation by Vasja Velinova.
- Петко Петков, свещ. Козма Поповски, Андрей Бояджиев. Пергаментни кирилски откъслечи от библиотеката на Зографската света обител (2019). Представя Иван Добрев.
Petko Petkov, priest Kozma Popovski, and Andrej Bojadzhiev. Parchment Cyrillic Fragments in the Zograf Monastery Library. Presentation by Ivan Dobrev.
- Иван Христов (състав.). Гръцко-църковнославянски речник (2019). Представя Анна-Мария Тотоманова.
Ivan Christov (ed). Greek-Church Slavonic Dictionary. Presentation by Anna-Maria Totomanova.
- Искра Христова-Шомова. Слово за Въведение Богородично от охридския архиепископ Теофилакт Български (2019). Представя Ценка Досева.
Iskra Hristova-Shomova. Homily of the Presentation of the Blessed Virgin Mary in the Temple by Theophylact of Bulgaria the Archbishop of Ohrid (2019). Presentation by Tsenka Doseva.
- Кл. Иванова, Ел. Мусакова, свещ. К. Поповски, П. Петков, А. Бояджиев, А. Бобев, Л. Ненова и М. Димитрова. Каталог на славянските ръкописи от Зографската света обител (No. 287-405) (2017). Представя Елена Узунова.

Klimentina Ivanova, E. Moussakova, priest K. Popovski, P. Petkov, A. Bojadzhiev, A. Bobev, L. Nenova, and M. Dimitrova. A Catalogue of the Slavonic Manuscripts in the Holy Monastery of Zograf (No. 207-405) (2017). Presentation by Elena Uzunova.

20.XI.2019

Зала II (ем. I), Централно крило
Hall 2, 1st floor, Central Wing

Зографски ръкописи и текстове (Част I)

Zograf Manuscripts and Texts (Part 1)

Председатели: Катрин Мери МакРобърт и Жанна Левшина
Chaired by Catherine Mary MacRobert and Zhanna Levshina

- 9:00-9:25 **Olivier Delouis.** Greek Education in a Bulgarian Monastery: The Testimony of the Greek Manuscripts of Zographou (17th-20th Centuries.)
Оливие Делуи. Гръцко обучение в един български манастир: свидетелствата на гръцките ръкописи в Зограф (XVII-XX в.)
- 9:25-9:50 **Елисавета Мусакова.** Грубановият триод.
Elissaveta Moussakova. The Grubanov Triodion.
- 9:50-10:15 **Mary-Allen Johnson.** Ownership Stamps of Slavic Athonite Monasteries.
Мери-Алън Джонсън. Екслибриси на атонските славянски манастири.
- 10:15-10:25 **Кафе пауза**
Coffee Break

Зографски ръкописи и текстове (Част II)

Zograf Monastery Manuscripts and Texts (Part 2)

Председатели: Климентина Иванова и Вася Велинова
Chaired by Klimentina Ivanova and Vassja Velinova

- 10:25-10:50 **Искра Христова-Шомова.** Словата за св. Богородица в Зографския сборник (Зограф 107).
Iskra Hristova-Shomova. Homilies for the Theotokos in the Zograf Panegyricon (Zogr. 107).
- 10:50-11:15 **Мария Спасова.** Откъс от беседа 11 от Златоустовия „Шестоднев“ в български, руски и сръбски препис (Към въпроса за най-ранния му славянски превод).
Mariya Spasova. A Fragment from Homily 11 in John Chrysostom's Hexaemeron in Bulgarian, Russian, and Serbian Copies (The Question of Its Earliest Slavonic Translation).

- 11:15-11:35 **Свещ. Козма Поповски.** Зографските служебници и богослужебната реформа през XIV в.
Priest Kozma Popovski. The Zograf Liturgical Books and the Liturgical Reform during the 14th Century.
- 11:35-11:55 **Петко Петков.** Славянският превод на беседата „О еже внимай себе“ от св. Василий Велики.
Petko Petkov. The Slavonic Translation of St Basil the Great's Homily Прόσσεχε σεαυτῷ.
- 11:55-12:00 Почивка
Break
- Особености на богослужебния език и писмо**
Peculiarities of the Liturgical Language and Writing
Председатели: Генчо Банев и Андрей Бобев
Chaired by Guentcho Banev and Andrey Bobev
- 12:00-12:25 **Ekaterina Dikova.** Is rhythm rendable? (CPG 3939 in two South Slavonic translations).
Екатерина Дикова. Преводим ли е ритъмът? (CPG 3939 в два южнославянски превода).
- 12:25-12:50 **Иеродякон Атанасий.** Метрически химнографски преводи на църковнославянски език – история на възникването в Зографския манастир, проблеми и перспективи.
Hierodeacon Athanasiy. Metrical Hymnographic Translations to Church Slavonic Language: History of their Appearance at Zograf, Problems and Prospects.
- 12:50-13:15 **Гоце Ристески.** Зографската певческа школа през XIX и началото на XX в., нейните представители и връзките ѝ с други църковно-певчески средища.
Goce Risteski. The Zograf Chant School in the 19th and Early 20th Centuries. Its Members and Its Links with other Church Singing Centres.
- 13:15-13:40 **Йордан Банев.** Зографската богослужебна книжовност – език и разбиране.
Jordan Banev. The Zograf Liturgical Literature: Language and Understanding.
- 13:40-14:20 Обедна почивка
Lunch Break
- 14:30-14:50 Откриване на изложба за Зографския манастир във фоайето на Университетската библиотека
Opening of an Exhibition about the Monastery of Zograf in the lobby of the University Library

Зала II (ем. I), Централно крило
Hall 2, 1st floor, Central Wing

Каталогизиране на библиотеката на Зографския манастир
и използване на електронни ресурси
*Cataloging of the Library Holdings of Zograf
and the Use of Electronic Resources*

Председатели: Анисава Милтенова и Петко Петков
Chaired by Anissava Miltenova and Petko Petkov

- 15:00-15:25 **Антоанета Димитрова и Деян Димитров.** Електронен каталог на Зографската библиотека.
Antoaneta Dimitrova and Deyan Dimitrov. Electronic Catalogue of the Zograf Library.
- 15:25-15:50 **Красимир Иванов.** Първи поглед към латинските и гръцките книги в Зографската библиотека, техните собственици и читатели
Krasimir Ivanov. First Glance at the Latin and Greek Books in the Zograf Library, Their Owners and Readers.
- 15:50-16:15 **Андрей Бояджиев.** Зографската електронна научноизследователска библиотека.
Andrej Bojadzhiev. The Zograf Electronic Research Library.
- 16:15-16:25 **Кафе пауза**
Coffee Break

Представяне на проекти за издаване на ръкописи
от Зографската света обител (II част)
Projects of Editing Written Sources

Housed in the Zograf Monastery Library (2nd Part)

Председатели: Мери-Алън Джонсън и Екатерина Дикова
Chaired by Mary-Allen Johnson and Ekaterina Dikova

- 16:25-16:50 **Catherine Mary MacRobert.** Work in progress on the Radomir Psalter and the 1392 Sbornik.
Катрин Мери МакРобърт. Работа по Радомировия Псалтир и Сборника от 1392 г.
- 16:50-16:15 **Кета Мирчева, Олга Тодорова, Светлана Иванова, Надя Данова и Димитър Пеев.** Проект: Издаване на Зографската кондика.
Keta Mircheva, Olga Todorova, Svetlana Ivanova, Nadya Danova and Dimiter Peev. The Edition of the Zograf Register (Kondika) Project.

16:15-16:40 **Андрей Бобев, Явор Иванов и Любка Ненова.** Проект за издаване на Службата и Житието на св. Димитър Басарбовски.
Andrey Bobev, Yavor Ivanov, and Lyubka Nenova. A Project of Editing the Service and Vita of St Dimitar Basarbovski.

16:40-16:45 Почивка
Break

Представяне на проекти за издаване на ръкописи
от Зографската света обител (III част)

*Projects of Editing Written Sources
Housed in the Zograf Monastery Library (3rd Part)*

Председатели: Елена Узунова и Йордан Банев
Chaired by Elena Uzunova and Jordan Banev

16:45-17:10 **Андрей Бояджиев и Любомир Стефанов.** Зографските лекарственици
Andrej Bojadzhiev and Lyubomir Sefanov. The Zograf Herbal Manuals.

17:10-17:35 **Климентина Иванова, Петко Петков и Маргарет Димитрова.** Проект за издаване на Зогр. 94 от XIV в.
Klimentina Ivanova, Petko Petkov, and Margaret Dimitrova. Editing Zogr. 94 of the 14th Century.

17:35-18:00 **Татяна Мострова и Андрей Бобев.** Проект за издаване на ръкопис Зогр. 107.
Tatyana Mostrova and Andrey Bobev. A Project of the Edition of MS Zogr. 107

18:00-18:10 Почивка
Break

Кръгла маса: Описване, издаване и проучване на
ръкописни паметници от XIX – XX в.

*Round Table on Describing, Editing and Studying
Manuscripts of the 19th-20th Centuries*

Председатели: Боряна Христова и Елисавета Мусакова
Chaired by Boryana Hristova and Elissaveta Mousakova

18:10-18:30 **Елена Узунова.** Проблеми на ръкописната книга на XIX в.
(по материали от един нов каталог)
Elena Uzunova. Issues of the 19th-Century Manuscript Codex: After Data from a New Catalogue.

18:30-18:50 **Вася Велинова.** Няколко палеографски и кодикологически бележки във връзка с късните кирилски ръкописи в България (XVIII – XIX в.)
Vassja Velinova. Palaeographic and Codicological Notes Connected to the Late Cyrillic Manuscripts in Bulgaria (18th-19th Centuries).

- 18:50-19:10 **Генчо Банев.** Натанаил Зографски и творчеството му на гръцки език и на български език с гръцко писмо.
Guentcho Banev. Nathanael Zografski and His Writings in Greek and Bulgarian with Greek Letters.
- 19:10-19:30 **Аделина Ангушева, Мери-Алън Джонсън и Маргарет Димитрова.** Средновековни текстове в ръкописи от XIX в.
Adelina Angusheva, Mary-Allen Johnson, and Margaret Dimitrova. Medieval Texts in 19th-Century Manuscripts.
- 19:30-19:50 **Обсъждане**
Discussion

Закриване. Общи заключения.
Closing. General Conclusions.